

## Svenska Finlands folktings utlåtande om regeringens meddelande om främjande av likabehandling, jämställdhet och icke-diskriminering i det finländska samhället

Folktinget deltog i den arbetsgrupp som tog fram handlingsprogrammet för ett jämlikt Finland. Vi understöder de målsättningar som föreslås i handlingsprogrammet.

I vårt utlåtande om regeringens meddelande lyfter vi upp frågor som likabehandling, jämställdhet och diskriminering från den svenskspråkiga befolkningens perspektiv.

Folktinget tar emot anmälningar av svenskspråkiga personer som upplever att de inte fått sina språkliga rättigheter tillgodosedda i kontakter med myndigheter. Den svenskspråkiga befolkningen upplever strukturell diskriminering och indirekt diskriminering samt diskriminering, hatretorik och trakasserier på grund av sitt språk.

Den svenskspråkiga befolkningen i Finland upplever oftare än den finskspråkiga befolkningen diskriminering i vardagen som grundar sig på språk. I justitieministeriets språkbarometer från år 2020 undersöktes om personer som tillhör den finsk- eller svenskspråkiga språkminoriteten i sin kommun hade råkat ut för trakasserier eller diskriminering i vardagen på grund av sitt språk. Utredningen visar att fler än var fjärde svenskspråkig och färre än var femte finskspråkig har upplevt fördomar och trakasserier på grund av sitt språk.

Hatretorik mot svenskspråkiga är särskilt allmän i sociala medier. Detta är ett växande problem, eftersom hatretoriken är svår att kontrollera och personer som står bakom de kränkande inläggen ofta använder signaturer.

Trakasserier mot finlandssvenskar sker bland annat i vardagliga situationer, då svenskspråkiga talar svenska i kollektivtrafiken eller på allmänna platser. Det handlar ofta om glåpord (t.ex. hurri) och uppmaningar om att tala finska och flytta till Sverige.

Språkbarometern från år 2020 visar att svenskspråkiga personer mer sällan begär service på sitt eget språk och ofta får svar på finska av myndigheterna. En allmän uppfattning är att svenskspråkiga är oroliga för att handläggningen av ett ärende tar längre tid på svenska och att servicen är sämre om man ber om att bli betjänad på svenska. Enligt språklagen ska en myndighet självant betjäna på kundens språk, svenska eller finska. Trots detta uppmanar myndigheter ofta svenskspråkiga personer att tala finska. Myndigheterna iakttar i dessa fall inte språklagen.

Endast 3,7 procent av de statligt anställda har svenska som modersmål. Den strukturella diskrimineringen beror delvis på att andelen svenskspråkiga som arbetar vid myndigheter är lägre än andelen svenskspråkiga i Finland. En orsak till att andelen svenskspråkiga som arbetar vid statliga myndigheter är så låg är de stränga språkkunskaper i finska som krävs av svenskspråkiga. För de flesta statliga tjänster där högskoleexamen är ett anställningsvillkor krävs utmärkta kunskaper i finska och endast nöjaktiga kunskaper i svenska. Kostnaden för språkprovet som ger ett intyg över utmärkta kunskaper i finska eller svenska är över 450 euro. De svenskspråkiga behandlas i detta fall inte likvärdigt i jämförelse med finskspråkiga inom statsförvaltningen. Folktinget anser att huvudregeln borde vara att språkkravet i finska sänks från utmärkta till goda kunskaper i finska samt att det oftare förutsätts goda kunskaper i svenska inom statsförvaltningen. Personer som avlägger en tvåspråkig examen vid en högskola borde inte ytterligare avkrävas Utbildningsstyrelsens språkprov för utmärkta kunskaper i finska (eller svenska).

Brister i myndigheters service på svenska leder i flera fall till indirekt diskriminering. Folktinget har framfört till inrikesministeriet att utbildningen av svenskspråkig personal inom säkerhetssektorn bör ske regelbundet och kontinuerligt. Det saknas mer än 200 svenskspråkiga räddningsmän i de tvåspråkiga regionerna och bristen på svenskkunniga nödcentraloperatörer är också stor. Polisen har år 2022 prickats av DO i ett fall där polisen inte använt svenska i kontakt med en svenskspråkig person som önskat få tala sitt eget språk. Ett annat exempel där myndighetsservice försummas är Posti, som under de senaste åren ofta haft längre leveranstid för brev försett med en svenskspråkig adress. Posti har även ofta strukit över den svenska adressen och ersatt den med adressen skriven på finska. Förutom att detta förfarande innebär en kränkning av språkliga rättigheter är det också frågan om indirekt diskriminering.

Flera utredningar har visat att det finns allvarliga brister i social- och hälsovårdsservicen för svenskspråkiga. Detta är särskilt vanligt i regioner där den svenskspråkiga befolkningens procentuella andel är liten, så som i huvudstadsregionen. En jämförelse mellan resultaten i Magmas ungdomsbarometerstudie och den nationella barometern visar att tillfredsställelsen med livet i stort har sjunkit mera i den svenskspråkiga ungdomsbarometern än i den nationella motsvarigheten. Bristen på psykiatrisk vård och psykoterapitjänster på svenska är större än på finska. Det saknas även en svenskspråkig barnpsykiatrisk avdelning i Finland, vilket är problematiskt med tanke på svenskspråkiga barn som är i behov av psykiatrisk sjukhusvård dygnet runt.

Inom rättsväsendet har andelen brottsmål som behandlas på svenska minskat åtminstone under de senaste 10 åren och situationen förbättrades inte då alla tvåspråkiga tingsrätter med svensk majoritet på fastlandet lades ner år 2019. En svenskspråkig person vars rättsfall behandlas på finska i domstol är i en svagare språklig position än om hen får ärendet behandlat på sitt eget språk. I Finland utbildas inte rättstradenomer på svenska och det råder även brist på övriga personalkategorier med goda kunskaper i svenska inom rättsväsendet. JK har även uppmanat Domstolsverket att se till att digitala program inom rättsväsendet finns tillgängliga på båda nationalspråken.

Inom utbildningssektorn garanteras den svenskspråkiga befolkningen likvärdiga utbildningsmöjligheter genom att den grundläggande utbildningen samt senare utbildningsstadier är uppdelade på språklig grund i tvåspråkiga kommuner. Folktinget framhåller att den svenskspråkiga skolan samt en svenskspråkig kommunal nämnd (eller sektion), som handlägger ärenden som berör den svenskspråkiga bildningsstigen i kommunen, är en förutsättning för en jämlik behandling av svenska språket i de kommuner där den svenskspråkiga befolkningen är i minoritet. Lagen är till denna del tydlig. Det vore därtill viktigt att stärka och förtydliga bestämmelser inom lagstiftningen om att även utbildningsadministrationen i en tvåspråkig kommun bör vara uppdelad på språklig grund. Ett problem i Helsingforsregionens kommuner är bristen på svenskspråkig personal inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen. I Helsingfors har det även skett att staden anvisat svenskspråkiga barn daghemspå plats inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken.

Helsingfors, den 14 augusti 2023

Christina Gestrin  
folktingssekreterare